

Muntaner (ed. Nicolau, *NCL*, VII, 21.20; cap. 194, Casac. VI, 9.10).

També a les Illes tenim notícies primerenques del mot i la cosa, car ja es tracta de «*facere daraçanam*» en un doc. mallorquí de 1230 (*BSAL* XIX, 367), i en un altre document de Mall., en esmentar en tals anys una nau, es diu «de la qual galea reabem en *darasana* tot so qui-s sagex, per escrit» (RubióLL., *Diplomatari de l'Or Cat.*, 269); a Eivissa es disposa en un reglament del S. XIV o XV «en los dits alfóndech e *encara daraçana* de la dita illa de Eviça, que viandas a menut negà no venda» (Macabich, *Feudalismo*, 70).

Continua alternant *drassana* amb el tipus *darassanal* fins molt més tard: no sols en un doc. referent al del General (Generalitat) de 1365 (Bofarull, *o. c.*), i en el *daraçal* de València p. p. Chabàs (*DAG.*), sinó que a la Sardenya catalana ja s'esmenta la *custodia daraçalali* (al castell de Bonaire immediat a Càller) en l'any 1324 (*BABL* V, 65), encara es parla de *dressanal* en els *Ardits* barcelonins en l'any 1617, i pot ser mera pronúncia moderna d'això (a la manera de *carbassa*, *cargol* o *vermar*) quan Fc. Tagell en la seva *Relació* romana de l'any 1740 anomena «lo palácio Quirinal / --- / més guardat que un *arsenal*» (*R. de Klement XII*, v. 114).

La forma que predominà és amb l'omissió vocàlica vora la *r*, però davant i no darrere la consonant: *drassana*. Sembla que això sigui ja posterior a l'Edat Mitjana, però ja degué estar generalitzat en el S. XVI. A Eivissa, on encara avui és coneguda la «*dre<s>-sana*» local (PzCabr.), ja en el S. XVI s'esmenta la guàrdia de *Dreçana* entre les tres que el municipi sostenia a la Vila (Macabich, *op. cit.*, 47), i OPou escriu «*dreçana* o *teraçana*: navale, -is» (*TbPu.*, 72); si són exactament transcrits ja en tenim un testimoni de 1462 («tres galees sotils qui són en la *dreçana*», *CoDoACA* XXII, 131) i es parla de l'«ofici de *drassaner* de la ciutat» de Barcelona en els *Ardits* de 1461 (II, 367).

En el nostre cas facilità i consolidà la síncope una etimologia popular catalana que quasi s'imposava pel sentit: la del verb *dreçar* d'ús tan ample en la llengua antiga tant en el sentit de 'erigir, construir una cosa elevada', com en el de 'compondre', 'adobar': i hem vist que en Muntaner els dos mots ja es combinen («*endreçà* totes ses *daressanes*»).

Per a l'explicació de la *t* de les formes *atarazana* i *taraçana* (*tercena*) de les formes castellana i portuguesa del mateix mot, veg. l'article *ATARAZANA* del *DCEC* (I, 313-4, i IV, 927; cf. I, 289, i II, 111): és deguda a la duplicació de la *dd* en una forma vulgar *ad-dar-* (comparable als nostres *retre*, *almugatèn*) per haver-se ja soldat el compost en l'àrab hispànic i magrebí (també n'hi ha alguna dada magrebina i italiana, veg. allà).

L'ètimon àrabic és un compost de *dār* 'casa, edifici' i l'àrab clàssic *šināca* 'construcció' (de l'arrel *š-n-c* 'preparar, fabricar'), però les formes romàniques parteixen d'una variant *šāna*^c pròpia del vulgar (*PAlc.* i també en parlars africans): *dār aš-šāna*^c. La presència

del mot àrabic per a 'casa' era ben natural, i precisament Jaume I ens parla de «la casa del *deracenal*» en la seva *Crònica* (§ 97).

Per Itàlia es degué estendre una forma amb composició més simple *dār šināca*, simplement 'casa de construcció'; car d'aquesta forma (en part mutilada eliminant la *d-*, presa per un element romànic de preposició) han de sortir les dues formes que en aquell país va revestir el mot: *dārsena* i *arsenale*;³ aquella sembla haver tingut el seu centre a Pisa (on Pellegrini, *Rendic. Acc. Lincei*, 1956, 155, l'assenyala en dos docs. de c. 1160), i l'altra sobretot veneciana amb una terminació corresponent a la del nostre *darassenal* citat (ven. *arzanà*). La *dārsena*, o sigui la part més interna o culàrsega dels ports, era sovint usada per a la reparació o bastiment dels vaixells. Totes dues passen des d'Itàlia a les altres llengües romàniques, i també es troben en català, encara que no en tinguem dades abans del Lab. 1839. Per a la bibliografia i algun altre detall de les formes no catalanes, bastarà remetre als passatges citats del *DCEC*.

DERIV.: *Drassanal*, supra. *Drassaner* [*daraçaner*, 1360; a Eivissa *drassaner*, S. XVII, Macabich, *Feud.*, 56].

¹ Veg. el seu estudi sobre *Atarazanas Hispano-Musulmanas* en *Al-Andalus* XI, 175-219 (cf. XII, 46).—

² *L'Architecture Civile en Cat.*, 1935, 28-36. Fc. Bofarull, *Antigua Marina Cat.*, Ac. B. L. Bna., 1898 (pp. 79, 80, 81, 82), des de fi del S. XIII, i sobretot del temps del Cerimoniós i del XVI. Adolf Florensa, *La Drassana ou chantier de constr. navale de Barcelone*.—³ Un *arsinal* apareix en els *Colloquis de la Ciutat de Tortosa*, de Despuig, a. 1555, però en un context que sembla designar una xarxa.

Dràstic, V. *drama Dreçador*, *dreçar*, V. *dret Drecea*, segurament lectura errònia per *dretea*=*dreteša*, *dretura* (notem l'oposició *dretea* e *torteia*), car de *dreçar* no es podia formar un derivat així *Dreçera*, V. *dret*

Drenar, pres de l'angl. *to drain* 'assecar' (derivat de *dry* 'sec'. □ 1.^a doc.: 1917, *DOrt.* *Drenatge* ja en Vogel (1911) i algun dicc. de princ. del segle.

DRET, del ll. vg. *DRĒCTUS que degué substituir en la major part de la Romània primitiva la forma DĒRĒCTUS ja molt antiga en els textos llatins, si bé DĪRĒCTUS predominava en la llengua clàssica; significava 'recte' i 'directe' i era pròpiament el participi de DĒRĪGĒRE (DĪRĪGĒRE) 'dirigir', derivat de RĒGĒRE 'dirigir, conduir, guiar'. □ 1.ª doc.: orígens (1088, etc.).

En documents i obres literàries des del principi, sobretot en els sentits morals i abstractes; com en juraments feudals: «adjutor te-n seréi per *dreta fide*», doc. vallespirenc (c. 1088, Serrallonga, *RLR* III, 283); «donar penitència *dreta*» ('justa, correcta'), declaració escrita a l'Alt Cardener (a. 1250, PPujol, *Docs. Vg. Urg.*, 15.36). I substantivat 'justícia, lleis': «volia ésser en orde, e volia apendre la divinal Scriptura, ans que fos advocat, mas sa mare li féu apendre leys e *dret*,